

”Jag har roat mig oavbrutet”

LÅNGSAM Som små gnistrande smycken är folkkäre Torgny Lindgrens historier. I nya boken om målaren Klingsor berör han konstens mening och sjunger långsamhetens lov.

AV LOTTA PALMELIUS FOTO STAFFAN GUSTAVSSON

Det puttrar på spisen i Torgny Lindgrens böcker. Är det inte pölsa av fläksvålar, flådda ekorrar, hästkadaver och i värsta fall lungsoten, så är det någon annan formlös sörja som kokas ihop av allt möjligt; falukorv, renkött, mörtar och sillsvansar.

Man får inte vara kräsmagad. Att hålla grytan kokande dag ut och dag in är liksom meningen med existensen. Järngrytan ska innehålla allt, den ska förena ingredienserna till självaste livet.

Nya boken *Klingsor* är inget kulinariskt undantag. I den är det konstnären Klingsor som lagar maten genom att sammanfoga ”allting löst och fast som han råkade ha till hands”. Denna den klingsorska släktmaten blir målarens mest formfulländade verk. Materia och ande i ett.

Rökning som hobby

Annars spinner Torgny Lindgrens senaste skröna mer kring ett glas än en gryta. Berättelsen tar avstamp i Västerbotten, dit målaren återvänder på ålderns höst efter ett liv i Malmö. Då har han också varit en kort tur i just det mjuka östgötska landskap där författaren själv lever.

I Tjärstads gamla prästgård utanför Rimforsa bor Torgny Lindgren sedan 20 år. Ståndsmässigt som det anstår en ledamot av Svenska Akademien, med plats för referensböcker i nedervåningen, skönlitteratur en trappa upp. Två mindre bokrum ansluter i fil till det rymliga vardagsrummet.

Han bjuder – gudskelov – på köpesem-

Gustav Torgny Lindgren

Yrke: Författare och ledamot i Svenska Akademien.

Ålder: 75 år.

Familj: Hustrun Stina, pensionerad gymnasielärare, barnen Aina och Ylva samt fyra barnbarn.

Bor: I prästgård utanför Rimforsa.

Verk i urval: *Minnen, Dorés bibel, Pölsan, Batseba.*

Aktuell: Med romanen *Klingsor* (Norstedts).

hörn. Nu känner han bara till en tobaksfär i Stockholm, och den besöker han när han har veckomöten på Svenska Akademien. Då botaniseras det bland rensare och brotschar, knivar och kratsar, oljor och polish. Himmelriket för en nikotinbrukare!

Gastkramande historier

Solen gassar in genom de höga fönstren. Utanför rör sig ofta rådjur och harar. Det är säkert lätt att hemfalla åt nationalromantiskt skrivande men någon naturlyriker är inte Torgny Lindgren. Nej, det är rent och avskalat när författaren skruvar ihop sina gastkramande historier, med lågmäld humor vare sig det gäller despotiska markägare, bröders dödliga strider eller hanteringen av ”obildbara” barn.

Nya boken bjuder samma järngrepp.

Den här målaren Klingsoor...

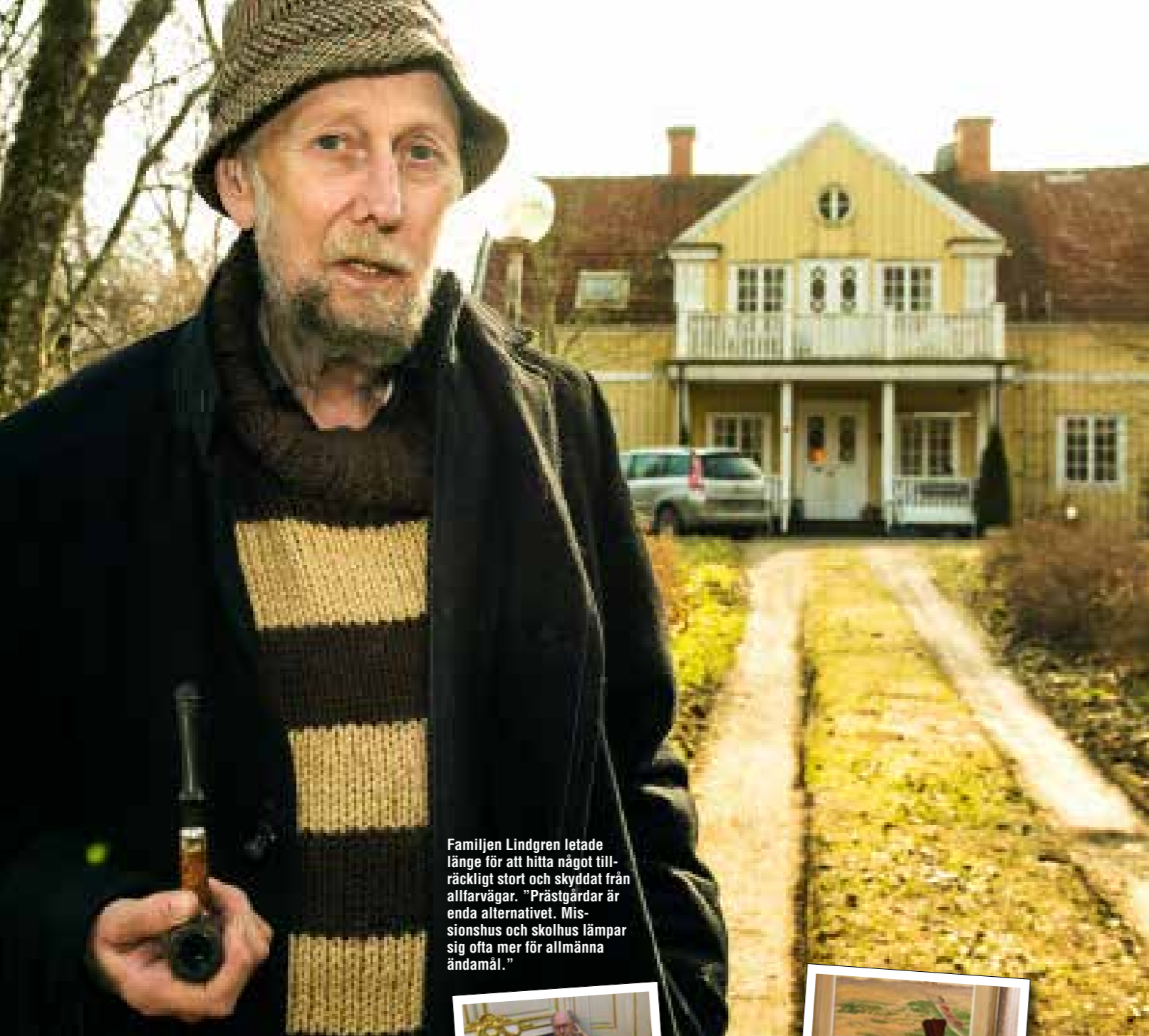
–Hrmm, grymtar författaren och kastar ut en misslynt blick.

Fel. Namnet får inte plöjas fram som över Närkeslätten med entonig betoning på båda stavelserna. Klinget ska först klättra upp på en västerbottnisk bergstopp och ljuda kristallisk över nejden: kling! Sedan mjukt rulla ner mot dalen: Klinggg-sårr.

–Ja, tack.

Ordmakaren är nöjd.

Näväl. Klingsor målar enbart stilleben. Små magnifika smycken av olja på mors hemvävda linneduk. Inte vilken grängad duk som helst utan sveplinne, ämnad att kläda avlidna som här blir bärare av de döda ting målaren vill väcka till liv.

Familjen Lindgren letade länge för att hitta något tillräckligt stort och skyddat från allfarvägar. ”Prästgårdar är enda alternativet. Missionshus och skolhus lämpar sig ofta mer för allmänna ändamål.”

FOTO JAMERIK HENRIKSSON/TT

Får Augustpriset för romanen *Hummelhonung*. ”Statyetten är perfekt att ha som tyngd när man gravar lax.”

UR ARKIVET

FOTO KRISTER NYMAN/TT

1982

Genombrott med romanen *Ormens väg på Hälleberget* som senare blev film med bland annat Stellan Skarsgård och Pernilla August.

1991

Torgny Lindgren tar plats bland de aderton i Svenska Akademien på stol nummer nio, efter språkprofessorn Ture Johannisson.

1995

➔ –Ja, det är i varje fall hans dröm att väcka till liv. Det är ju det som de flesta som sysslar med konst vill göra.

Liksom författaren själv gör. Plockar upp lösa uppslag som skräpar runt och guter liv i dem till litterära klenoder.

–Jo, vi är nog ganska nära släkt, den där Klingsor och jag, bekräftar han.

Strävar efter mening

Faktum är att Torgny Lindgren gärna velat bli målare själv. Han började med olja redan som tolvåring och höll på till några år över tjugo. Sedan gav han upp.

–Ju bättre min teknik blev, kom det som jag målade att se ut som alla andras saker. Jag förrrade mig i detaljer. Det kändes inte meningsfullt, säger han, skakar på huvudet och kommer in på konstens mening.

–Det egendomliga med konstnärskapet är att samtidigt som det svävar fritt i luften, så finns alltid nån sorts strävan efter mening. Man vill att det man gör ska vara meningsfullt. Och det är ett lite löjeväckande anspråk, egentligen.

Han talar sakta och omsorgsfullt och går nästan lite förstämd in i ett resonemang om nytta och onytta.

–Konstnärskap är inte särskilt användbara. Inte om man jämför med att bygga hus eller dika ut skogsmark – de sysslorna är praktiskt användbara för mänskligheten. De bidrar till andra människors liv.

Det har inte ditt konstnärskap gjort?

–Nej, det är onyttigt.

Men nytta kan väl vara att förgylla och ge mening...?

–Ja, Jo, det är vad man inbillar sig alltså, men i verkligheten är ju alltsammans skrivet i vatten. Långt efter det att mina böcker är förmultnade står hus kvar som mina förfäder byggde. Och skog som min far planterade växer ju fortfarande och är användbar. Av det han utträttade finns en hel del kvar till nytta och glädje för andra. **Jamen, du vet ju att dina böcker är till nytta och glädje!**

–Nej, avfärdar han bestämt.

Han sträcker sig mot askfatet, letar ord för att skriva upp humöret och lyfta samtalet till mer allmän nivå. **Goethe, Herman Hesse** och **Hjalmar Gullberg** kommer till undsättning med ord som speglar hur de grubblat över vad allt syftar till.

–Naturligtvis är det en fråga man inte bör ställa sig överhuvudtaget. Men jag rår inte för att jag ställer mig den frågan; vad jordelivet egentligen går ut på.

Han knackar ur pipan och säger att det kan bero på att han alltid sett sitt liv som en gåva. Tuberkulosen och döden var starkt närvarande hemma i Raggsjö by och författaren hade själv ”lungsoten” som barn. Därför var han inte riktigt inställd på att leva.

–Jag har egentligen hela mitt liv varit

häpen över att jag kommit att leva ett liv som människa på jorden.

Kanske kan vi tacka tbc:n för den litterära skatt författaren gett oss. Förmodligen hade lille Torgny blivit en bokslukare ändå, men sjukdomen gav tid och tillfälle att läsa. Det var heller aldrig tal om för hans del att i släktens fotspår arbeta med skogen och jorden.

–Nej, det såg mina föräldrar tidigt att jag var för bräcklig för att klara. Och sedan när jag var tolv år och visade tydliga tecken på att fortsätta leva, då var det ganska naturligt att skicka i väg mig på skola.

Han höjer pipan och säger stolt:

–Då lärde jag mig röka!

Så gör han ett stopp Greve Hamilton.

Du som haft lungsoten, det har inte påverkat röskandet..?

–Nej, tvärtom! Min mormor rökte pipa för att hålla lungsoten borta. Det hade läkaren rått henne.

Långsamma samtal

Mormor var högt älskad. Med Tiger Brand i snuggan, som unge Torgny ibland fick hjälpa henne att stoppa, återgav hon historier på rad. Ofta framhåller författaren att han skriver böckerna i stället för mormor.

För berätta gjordes det, ty ”västerbottningar är inget tystlåtet folk, de pratar avbrutet men långsamt”. Det anses ibland besynnerligt att på så liten yta samlats så många skrivartalanger, som **Sara Lidman** och **PO Enqvist** förutom Lindgren själv. Inget märkvärdigt, menar författaren. Villkoren odlade samtalet som konstform.

–Det är bekvämt att hänvisa till den muntliga berättartraditionen, men det var ju medmänskliga samtal som inte skilde sig från vardagligt småprat. Man hade gott om tid under vinterkvällar att formulera sig och tala i längre sammanhängande stycken, säger han och fortsätter lite pekpinnet med sin 15-åriga lärarefarenhet:

–Det är irriterande med den unga generationen som talar i avbrutna satser. De kommer aldrig till punkt, inte ens till semikolon.

Ett snett glas och en stubbe

Historien om Klingsor är en lovsång till långsamheten. I centrum står ett snett glas som hittas på en stubbe. Dess botten följer den snedsågade stubben medan kanterna med tiden strävat uppåt och rätat upp resten av glaset. Fast glasmassa i extremt långsam rörelse, alltså.

–Det hade förmodligen tagit bortåt ett sekel. Spelar mindre roll, men det var jag som fann glaset – och insåg hur det var.

Så... det har funnits ett sådant glas..!?

–Ja, o, ja!

Han reser sig i samma andetag som för att slippa följdfrågor, med förevändning om

”

Likgiltighet är underskattad i vår kultur, man ska helst vara engagerad. Likgiltighet innebär ju egentligen en öppenhet, att allt är lika giltigt.

att hämta kaffe, ”ty då smakar pipan jät-tebra”. Han lägger tändsticksasken över piphuvudet för att öka draget.

Du har alltså sett glaset?

–Ja – och burit hem.

Det känns som att fråga om den heliga graalen, kärlet med livets urkraft. Jag avstår från att rota mer och går vidare.

Du lär ha haft en rad historier klara, från början till slut..?

–O, ja! Men att jag skulle skriva ner dem var långt ifrån självklart. Jag kunde inte hitta på något annat att göra, så det fick bli så. Sedan är det oerhört roligt att skriva ner det man har försökt tänka, säger han och skiner upp.

Mer lust än plikt?

–Enbart lust! Någon sorts plikt eller kallelse att skriva har jag aldrig känt. Jag har bara roat mig oavbrutet.

Under ett besök i Tyskland då det ännu var delat, upplevde Torgny Lindgren kontrasten mellan det överflödande rika väst och det avmagrade torftiga öst. Resan mynade ut i boken om två rivaliserande bröder som reser en mur mellan sig.

–När det gäller den berättelsen..., den heter väl *Hummelhonung*...?, frågar han och tittar upp från piprensandet.

Ja..., frågar du mig..?

–Ja, alltså, titlar på böcker är jag väldigt dålig på. Nå, när det gäller den berättelsen så hade jag materialet redan inom mig och behövde bara hitta en fast punkt som allt skulle spinna runt.

Betvivar alla läror

Kanske tilltalas nutidsläsaren av Torgny Lindgrens relativt tunna romaner och det precisa språket. Kort och koncist – som gjort

Oron över dugligheten maler ständigt i Torgny Lindgren. Han mäter prestation i siffror förr än i ord. ”Jag skulle vilja vinna Vasaloppet, kunna hoppa 14 meter i tresteg och två meter i höjdhopp. Vad är ett författarskap mot att vinna ett Vasalopp?”

för den digitala skärmmänniskan, fast författaren nog inte vill se det. Hans verk har liknats vid predikningar. Han har varit katolik i över 30 år och läste teologi i unga år, men hade inga tankar på att bli präst.

–O nej! Jag har aldrig riktigt fullt ut kuntnat tro på något. Jag betvivlar egentligen allting, alla läror, teser och ismer. Så det har i grunden varit en omöjlighet för mig.

Predikotonen kan komma från barndomens predikanter som Torgny Lindgren lyssnade med stor njutning till. Bibeln var närvarande i uppväxten, men hemmet egentligen inte vidare kristet.

–Det var tveksamt. När jag var riktigt liten var min mor med i Missionsförbundet men utan särskilt stark övertygelse och min far blev på äldre dagar bekännande ateist. Han till och med övertalade andra människor att lämna sin kristendom.

Där kom förlagan till predikanten i *Norrlands akvavit!* Annars är det faktiskt ganska lite hemmiljö i Lindgrens berättelser. Däremot finns en ton som kommer från

hembygden, menar han. Sättet att berätta, lite omständligt. Han skriver långsamma böcker.

–Jamen, jag är en fruktansvärt långsam människa! Allting tar ohyggligt lång tid för mig. Böcker som jag skriver ner har jag ju hållit på med i en mansålder.

Han slår ut med armarna.

–Det gäller allting. Jag lagar mycket mat. Men jag är nog svår att ha i huset, för om vi ska äta middag klockan fem, då börjar jag förbereda maten vid nio på morgonen. Min hustru, som är en mycket raskare människa, blir ofta irriterad på mig. Eller hur, Stina?!, ropar han utåt köket.

Jodå, bekräftar hon. Om Torgny pratar om att åka någonstans, har hon beställt biljetter innan han ens tänkt när och hur.

–Du vet ju inte hur man startar datorn.

Han nickar till medhåll. Rökdonet slocknar och läggs ner på fatet.

Det är ännu bara lunch men borde vara hög tid att sätta middagsgrytan på spisen. Den ska väl puttra länge. Sakta. □

Torgny om...

... egenheten i det lindgrenska språket med substantiv i bestämd form. Folk äter inte palt till middag, de äter palten:

”Tingen får lite mer tyngd och pregnans, de lyfts fram en aning och blir tydligare.”

... figurerna i böckerna som ofta är udda eller eljest, för att tala norrländska:

”Det är karaktärer som följt mig genom livet och som jag har kunnat laborera med alldeles fritt i mina föreställningar. Fast jag har gjort dem själv.”

... att se på livet med likgiltigt förundran:

”Likgiltighet är underskattad i vår kultur, man ska helst vara engagerad. Likgiltighet innebär ju egentligen en öppenhet, att allt är lika giltigt. Motsats är tvärsäkerheten. Den kan vara farlig, alla diktatorer har varit tvärsäkra.”